

faciendus est, quia placita contrariae partis, jus divinum scilicet defendentis, tum Lainii laborem, negotium, dicta magis illustrant, tum generatim necessitatem hujusmodi amplae, acris atque eruditae refutationis, qualis in Disputatione exhibetur, patefaciunt.

Dixit archiepiscopus Granatensis ad doctrinam suam de jure divino episcoporum stabiliendam, episcopos esse successores apostolorum¹ et Dei legatos², eosque vocari a Deo tamquam Aaron juxta s. scripturam³. (Theiner II, 157 ex Massarello, et 600 ex Palaeotto).

Segobiensis episcopus inter alia affirmabat, „si episcopi non dicerentur jure divino jurisdictione presbyteris superiores, ecclesiasticam hierarchiam non fore similem coelesti“;⁴ „animas regere ac gubernare esse effectus consecrationis“⁵. In concilio Constantiensi, si ei episcopo credimus, stabilitum fuit, episcoporum jurisdictionem haberi a Deo (et non a Romano pontifice).⁶ Quum apostoli immediate a Christo potestatem acceperint, etiam episcopi eodem modo potestatis participes fiunt.⁷ Deus enim, ait Paulus ad Ephesios (1, 11), operatur omnia.⁸ „Apostoli sibi successores elegerunt, et multos episcopos ordinarunt, qui sunt dicendi veri episcopi; et tamen non erant a summo pontifice creati.“⁹

Attulit idem episcopus locum Pauli (I. Cor. 12, 28) ubi ait, esse in ecclesia gratiam gubernationis datam a Spiritu sancto¹⁰ (ergo non a papa), innixusque est mori

¹ Vide responsa Lainii infra n. 197 ss. pag. 234 ss. Ea his verbis concludit: „Quod quia multi patres nimis urgebant, libuit fusius explicare“ (p. 242). Cf. n. 143 p. 184; n. 201 p. 242.

² Vide Lainium n. 195 p. 232.

³ Vide eundem n. 144 p. 185.

⁴ Lainius n. 110 p. 145.

⁵ Lainius n. 185 p. 220; n. 186 p. 221; n. 217 ss. p. 261 ss.;

n. 303 p. 357

⁶ Lainius n. 180 p. 217; n. 183 p. 219.

⁷ Lainius n. 143 p. 184; n. 197 p. 234; n. 199 p. 288.

⁸ Lainius n. 147 p. 189.

⁹ Lainius n. 178 p. 216.

¹⁰ Lainius n. 144 p. 185; n. 204 p. 247; n. 249 p. 297.

ecclesiae orientalis, quae in consecratione episcopi orat Deum, ut det ei spiritum gubernationis.¹ Deinde concessit, summum pontificem attribuere episcopis materiam regendi, scilicet dioecesim particularem,² sed advertit, hoc suae sententiae minime obstare, „quum artifex, licet non habeat materiam, potestatem exercendi habeat.“ Habent igitur episcopi a pontifice non jurisdictionem sed usum.³ Adduxit porro pro sua thesi firmanda longam seriem spuriorum dictorum, quae Pseudoisidorus vetustissimis pontificibus affinxit, videlicet Clementis papae primi locos duos, et deinde singulos Anacleti, Evaristi, Sixti, Calixti⁴. Optima vero atque, si ipse sui obsecundasset, plane utilissima consilia illa erant, quae in fine orationis hisce verbis concepit: „Oportet igitur examinare, quomodo episcopi succedant apostolis, et an omnis potestas originalis (originaliter?) procedat a summo pontifice.“ „Explicandum etiam prius esset, quid proprie dicatur juris divini.“⁵ (Theiner II, 163. 601.)

Cardinali Lotharingio illud quidem verbum *de jure divino* adhibitum ad episcopalis jurisdictionis originem indicandam non probabatur; affirmavit tamen, „potestatem jurisdictionis sitam esse in tota ecclesia a Deo,⁶ papam vero solum posse hoc jus in unumquemque exercere . . . Jurisdictionem igitur esse a Deo, dum tamen exerceretur in subjectam materiam, quam daret papa,⁷ qui posset eam

¹ Lainius n. 251 p. 300; cf. n. 185 p. 220.

² Lainius n. 258 ss. p. 310 ss.; ubi ex professo demonstrat, papam non dare materiam tantum.

³ Lainius n. 134 p. 172.

⁴ Lainius n. 159 p. 202.

⁵ Hoc ultimum explicat Lainius per 50—60 integras paginas Disputationis, quae quasi toti tractationi fundamentum substernunt. Praeterea in reliqua Disputatione totus in eo est, ut inquirat, an et quomodo omnis potestas jurisdictionis a summo pontifice procedat.

⁶ Optime demonstrat Lainius, duas plenitudines potestatis esse non posse nullamque aliam admittendam praeter eam, quae papae concessa sit. Num. 114 p. 149. — „Petrus Christi est vicarius non ecclesiae, ut aliqui fingunt.“ Num. 141 p. 181.

⁷ Vide not. 2; praeterea n. 126 p. 163; n. 131 p. 168.

tollere, minuere, eximere et similia, dum tamen in aedificationem non in destructionem;¹ verum has quaestiones omittendas esse.“ (Theiner 608.)

Ulterius progressus est episcopus Metensis, Beaucaire, qui fuerat olim magister cardinalis Lotharingii. Is contendebat, „divinam potestatem (qualis esset episcopalis iurisdictio) ab homine dari non posse;² in summo pontifice esse eam potestatem, quae ad oeconomiam pertineret, ut dividere dioeceses, eas assignare, episcopos transferre et ex causa privare etc.“³ „Iurisdictio autem“, aiebat, „scilicet ligandi et remittendi facultas, a Christo est, qui inquit: ‚Quorum remiseritis peccata‘ etc.“⁴ Quare verba VII. canonis *episcopi in partem sollicitudinis a pontifice vocantur* non videntur satis clara, quum dicant, episcopos habere a pontifice delegatam potestatem et esse vicarios pontificis, quod non videtur verum;⁵ quia esset sicut potestas imperialis, quae eligit marchiones et alios potentatus ad libitum, ut possit gubernare imperium; ita pontifex hoc modo videretur sibi assumpsisse omnem iurisditionem pro libidine exercenda per quos ei videretur, et posset destruere episcopatum jam institutum in ecclesia⁶. . . Omnis plenitudo potestatis est in Christo, pontifex vero est Christi vicarius et summus in ecclesia Dei oeconomus, ejusque potestas non est infinita, sed suis cancellis continetur,⁷ estque in aedificationem et non in destructionem; ejusque potestas ea est, quae habetur in sacris litteris, in conciliis et sanctis patribus.“ Antea autem in eodem sermone commemoraverat, ab antiquis definitum esse, ut pontifex non dicatur oecumenicus vel universalis, et ideo quidem, quia alii etiam episcopi proprias sedes haberent⁸ Et adjunxerat

¹ Lainius ad haec respondet n. 133 p. 172; n. 176 p. 214.

² Lainius n. 204 p. 247; n. 252 p. 301; n. 286 p. 340.

³ Lainius n. 176 p. 214; cf. n. 133 p. 171.

⁴ Lainius n. 142 p. 182; cf. 139 p. 176.

⁵ Lainius n. 206 p. 249; cf. n. 190 p. 224; n. 192 p. 228.

⁶ Lainius n. 176 p. 213; n. 177 p. 215.

⁷ De plenitudine potestatis spiritualis successoris Petri concessa vide Lainii totam quaestionem III.

⁸ Lainius n. 190 p. 224.

eam rationem, quam alias jam audivimus: „apostoli singuli acceperunt potestatem a Christo;¹ Mileti etiam episcopos a Spiritu sancto vocatos et electos Lucas refert.“² (Theiner II, 192.)

Episcopus Auriensis (Blancus) asserere non dubitabat, non soli Petro datas esse claves regni coelorum,³ sed etiam aliis, qui in ecclesia pastores esse debebant; ideo dixisse Paulum, Christum posuisse apostolos, pastores etc.⁴ (Eph. 4, 11); ea autem verba clare ostendere, Christum instituisse pastores immediate, non autem per summum pontificem. Atque post alia patres allegavit, interque eos Cyprianum, cujus locum celeberrimum, ubi ait, episcopatum unum esse, pro sua parte interpretari conatus est.⁵ Conclisit, episcopo dari potestatem regiminis in consecratione, quum nemo posset consecrari episcopus nisi ad certam ecclesiam, neque pontifex quemquam constituere episcopum posset absque iurisditione, nisi vellet contra Christi ordinationem facere⁶. (Theiner II, 172.)

Hunc Hispanum modernae scholae non multo post excepit Gallicanus, Danes, episcopus Vauriensis, qui sacro conventui haec exponebat: „Petrus non fuit episcopus universalis ecclesiae, quod etiam Gregorius magnus fatetur.⁷ Quilibet episcopus habet summam auctoritatem in sua ecclesia, sed subest metropolitano et denique summo pontifici, qui speculari debet, quomodo ille populum suum gubernet. Principalis itaque cura ecclesiae particularis est

¹ Lainius ad haec respondet n. 143 p. 184; n. 197 p. 234; n. 199 p. 238.

² Lainius n. 144 p. 185.

³ „Ait s. Thomas, quod soli Petro sint datae claves, quod nonnulli ausi sunt negare.“ Ita Lainius argumenta contraria exponens n. 100 p. 132.

⁴ Respondet Lainius n. 144 p. 185; n. 187 p. 222.

⁵ Lainius n. 190 p. 223; n. 192 p. 227; n. 150 p. 192.

⁶ Lainius contrarium probans hoc exordio utitur: „Quae quia nonnulli negarunt . . . probanda sunt et argumenta in contrarium diluenda.“ Num. 303 pag. 357.

⁷ De Gregorio Lainius n. 192 p. 228.

ejus, cui commissa est, accessoria¹ autem cura dioecesis est papae, qui in universali ecclesia potestatem habet; episcopus autem in sua sola particulari, alias esset unus episcopus in ecclesia Dei, et alii non essent episcopi, sed illius episcopi vicarii.⁴¹ Atque ideo merito postulari dixit, ut definiretur, „episcopus esse a Christo in sua ecclesia institutus.“ (Theiner II, 173. 603.)

Ut ad finem properemus, haec alia tantum speciminis gratia afferre contenti erimus.

Episcopus Tiniensis (Sbardellato, postea apostata) pro caciter clamavit: Cavendum, ne haeretici dicant, nos tanquam personatos histriones pontificiae scenae deservire;² igitur declarandum esse verbis apertis, episcopos esse jure divino institutos et presbyteris superiores (Theiner II, 607). — Episcopus Aliphanus (Nogueras) inauditam assertionem statuit: Papam non tribuere ullam potestatem episcopis, quae necessaria sit ad gubernationem ecclesiae. „Hic tamen Varmiensis“ (cardinalis Hosius) juxta Palaeotti acta „illius verba intercipiens dixit, non esse nunc disputandum de potestate papae“ (Theiner II, 607). — Episcopus Guadicensis (Alvarez) asseveravit, esse posse episcopos, qui non vocarentur a papa; „nam qui creatus est episcopus,“ aiebat, „secundum I. et IV. canonem apostolorum et secundum canonem IV. concilii Nicaeni et secundum concilium Cabilonense et secundum statuta ecclesiarum, illi utique sunt veri episcopi et tamen non sunt vocati a papa;³ et archiepiscopus Salisburgensis confirmat episcopos electos a capitulo et veri sunt episcopi; et ita accidit in aliis

¹ Ista doctrina gallicana refellitur a Lainio n. 201 p. 241; cf. n. 114 p. 150; n. 120 p. 156; n. 132 p. 169.

² Vide supra p. 64 not. 5. 8, ubi Lainius ad haec respondet.

³ Lainius n. 192 p. 228; n. 206 p. 250.

⁴ Ad haec et similia argumenta cardinalis Lotharingus reponebat: „Quum audimus, aliquos in provinciis remotis assumi in episcopos et consecrari a metropolitano, semper intelligo, id fieri aut ex statuto apostolorum aut ex privilegio apostolico, ita ut in omnibus semper adsit explicita aut implicita auctoritas sanctissimi.“ Theiner II, 608. Vide praeterea Lainium n. 178 p. 216.

multis.“ (Theiner II, 606.) Quae verba „monstruosa“, ut eadem appellavit episcopus Cavensis (Theiner II, 607), tumultum illum provocaverunt, qui ex Pallavicinio satis notus est,¹ et cujus narrationem Palaeottus his verbis incipit: „Tunc multi praelati hoc audientes strepitum magnum excitaverunt, clamantes: Extra, extra, non audiatur; verum cardinalis Simonetta subjunxit, quod Salisburgensis consecratur et confirmatur auctoritate papae.“ (Ibid.) Sub theologica ratione et propter Lainii responsiones illud dictum memorari debet, quod idem episcopus Guadicensis sedata paulisper animorum commotione protulit, papam concedere episcopis non jurisdictionem sed materiam et usum jurisdictionis, neque eum posse istum usum episcopis adimere, nisi ex justa causa et quae cum ratione consentiat;² „et conclusit, clare exprimendum esse, episcopos presbyteris superiores esse de jure divino.“

Lainius non solum hos errores adversariorum atque recensita argumenta, sed etiam alia plurima ex iis quae audita erant in discussione secunda, in sua Disputatione adeo copiose evolvit, ut nullus certo conqueri potuerit, quod non satis cum omnibus suis rationibus auditus fuerit. Immo haud raro ipse iis argumentis, dum contrariam partem loquentem inducit, vim quandam addere videtur majorem quam ab illis acceperant, videlicet ea communiendo clariori ordine logico vel majori numero testimoniorum apparenter sibi obstantium. Adeo parum timet, ne error veritati praevalere, neve supposita falsa, obscuritates, fallaciae atque absurditates, solidas probationes ab antiquis theologis jam adhibitae infringere ullo modo possint aut debellare.

Atque profecto non ultimo loco hac quasi quadam liberalitate erga contrarie sentientes id assecutus est, ut multos omnino ex patribus sive vacillantes in vera iustaque sententia firmaret sive jam plane aberrantes ad ean-

¹ Pallavicinius, Hist. conc. Trid. lib. XIX. c. 5. n. 5.

² Praeter Palaeottum supra p. 73* allegatum consule Lainium n. 176 p. 214 et n. 133 p. 171.

dem in ipsorum et concilii bonum revocaret. Sane, ut ad extremum testimonia superius (p. 41*) allata de maximo Lainii successu in concilio praesertim circa praesentem quaestionem alio adhuc effato confirmemus, in sequentem modum Franciscus Sacchinus, innixus relationibus Tridentinis coaevis, auctoritatem docti sanctique viri in illis controversiis dilucidandis atque sopiendis describit: „Ferme omnes summopere laudarunt constantiam sapientiamque Lainii; multique postea conati sunt quae dixerant explicare et ad sensum commodiorem trahere; multi ajebant, si quae tum audiverant [de publica sua et orali defensione justae doctrinae sermo est] audiissent prius, fuisse aliter sententiarum; nec pauci ingenue et candide sententiam retractarunt. Hac tanta existimatione, quod consequens est, usu veniebat, ut plurimi vel ad se sanctum doctorem accerterent, vel ad eum se ipsi conferrent, consilium ac lumen ad suas res privatas et publicas petituri . . . Censebant etiam multi, quum tanta esset Lainii auctoritas itemque, quum usus posceret, tanta simul vis et doctrina, simul libertas ad arguendum, non paucos fieri magis in explicandis sententiis consideratos, quum dicturum post se eum scirent, et diligenter attendere, et vero si quid ad aures accideret, quod refellendum putaret, nequaquam parsurum.“ (Lib. VI. n. 86. pag. 325.)

6. De progressu controversiae circa episcoporum jurisdictionem.

Quum schema de sacramento ordinis in prima discussione (p. 34*) tam acriter fuisset a patribus impugnatum, necesse erat illud reformaretur reformatumque denuo proponeretur.

Verum correctio ista maximis difficultatibus cernebatur obnoxia, utraque parte legatos obsidente ac precibus postulatisque suis fatigante; adeo ut inveniri via consilii non posset, quam ratione litigantibus fieret satis.

Praesentem et vividam actorum imaginem exprimunt litterae legatorum ad s. Carolum Borromaeum inferius re-

latae p. 417. Convenerunt legati ad consultandum de nova formula canonis septimi, quum ecce „nonnulli praelati hispani comparentes declarant, venisse se ad petendum, ut justitia sibi fieret per factam declarationem „episcopos esse de jure divino institutos et presbyteris superiores“ (p. 418); quod si legati eum in finem nihil facerent, tunc se ex inito pacto statutum habere ac deliberatum, congregationem non accedere et de injuria sibi a legatis illata conqueri tum apud suam Sanctitatem tum apud reliquos principes christianos.

Sic igitur vere comminati sunt, efficaciter se adlaboraturos ad impediendum disjiciendumque concilium. Quae minatio legatis eo periculosior apparere debuit, quod adventus cardinalis Lotharingii (Caroli Guisii) et episcoporum gallorum instaret, qui posteriores, aliquorum episcoporum Italorum exemplo procul dubio se iis conjungerent.

Altero die autem coram legatis adfuit globus praelatorum italorum numero circiter quadraginta, quorum duces erant tres patriarchae (Hierosolymitanus, Aquilejensis, Venetus) cum quatuor aut quinque archiepiscopis; hi ex contrario instanter petebant, ne in illam quaestionem de jurisdictione intraretur, sed ut potius, sine temporis abusu in rebus minime necessariis, concilium, quam primum fieri posset, ad exitum adducere studerent. Egregium plane ac commemoratione dignum est, quod legati undique pressi hac occasione ad s. Carolum Borromaeum scribunt: „Nunquam nos ab iis (Hispanis) trahi patiemur ad proponendam aut approbandam rem aut verborum formulam, unde quis januam aditumque facere posset ad diminuendum aliquid ex potestate suae Beatitudinis, pro qua vitam cum omni, quem habebimus sanguine semper ponemus.“ (Infra pag. 421.)

Quum de nova formula canonis septimi concipienda tractaretur, praeter alios etiam Lainius fuit in consilium adhibitus. „Inde dant negotium, (ita narrat Palaeottus p. 597) Rossanensi¹ et generali Lainez, ut formulam modo

¹ Joanni Baptistae Castagna, doctissimo archiepiscopo urbis Rosciiani in Italia, qui fuit postea Urbanus papa VII.